

Τρεις Ιεράρχες, οι προστάτες της Ελληνικής Παιδείας

του κ. Γεωργίου Πασχαλίδη Διευθυντού Δημοτικού Σχολείου Αρναίας

Σήμερα θα προσπαθήσω να απαντήσω στο ερώτημα γιατί επιλέχθηκαν ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ο Βασίλειος ο Μέγας και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος ως προστάτες της Ελληνικής Παιδείας.

Αντιόχεια, Καππαδοκία, Ναζιανζό ήταν τα μέρη που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν οι τρεις Ιεράρχες τον 4^ο αιώνα μετά τη γέννηση του Χριστού και γεωγραφικά βρίσκονταν στη Μικρά Ασία. Ήταν η περίοδος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ωστόσο, στη Μικρά Ασία κυριαρχούσαν τα αρχαία ελληνικά γράμματα και η ελληνική γλώσσα.

Η διάδοση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στις περιοχές της Μικράς Ασίας ξεκινάει από την εποχή του Μινωικού και του Μυκηναϊκού πολιτισμού, συνεχίζεται κατά την περίοδο του Χρυσού αιώνα του Περικλή, και στη συνέχεια στα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου εξαπλώνεται μέχρι την Ινδία. Οι λαοί που έρχονται σε επαφή και γνωρίζουν τον ελληνικό πολιτισμό, ενσωματώνουν τα δικά τους ιδεώδη με τα ελληνικά και έτσι ο ελληνοτισμός αποκτά μια οικουμενική διάσταση.

Τους επόμενους αιώνες, η ρωμαϊκή αυτοκρατορία θα επιχειρήσει να εκφυλίσει το ελληνικό πνεύμα. Όμως, η ελληνική γλώσσα που είναι συνδεδεμένη άρρηκτα με το αρχαίο ελληνικό πνεύμα, αντέχει, και όχι μόνο δεν χάνεται, αλλά οι περιοχές της Καππαδοκίας και της Αντιόχειας όπου οι Τρεις Ιεράρχες γεννήθηκαν και μεγάλωσαν γίνονται μητροπόλεις των ελληνικών γραμμάτων και τεχνών, και η ελληνική γλώσσα η κυρίαρχη γλώσσα.

Μέσα σε ένα καθαρά ελληνοκεντρικό περιβάλλον, οι Άγιοι σπουδάζουν σε ελληνικές φιλοσοφικές σχολές, μελετούν κλασσικούς συγγραφείς και φιλοσόφους και αφομοιώνουν τους πνευματικούς θησαυρούς των αρχαίων Ελλήνων. Επιχειρώντας να συγκεράσουν την ελληνική φιλοσοφία με τη χριστιανική πίστη, καταφέρνουν να δώσουν μια πολιτιστική και ιστορική συνέχεια στον ελληνικό πολιτισμό και να θεμελιώσουν τις θεωρητικές βάσεις του χριστιανισμού.

Ήταν οι πρώτοι που έβαλαν τις αρχαίες ελληνικές αξίες του ενάρετου και ηθικού πολίτη, της δημοκρατίας και της ισονομίας να συνδιαλέγονται με τις χριστιανικές αξίες της αγάπης, της ισότητας και της ελευθερίας.

Την ίδια εποχή η Ρωμαϊκή κοσμοκρατορία στερεί την ελευθερία των ανθρώπων και υποβαθμίζει την προσωπικότητα του ανθρώπου. Επίσης, οι αρχαίοι Έλληνες δεν είχαν

καταφέρει να δουν την αξία της ανθρώπινης φύσης σε κάθε άνθρωπο, έτσι ώστε να αμφισβητήσουν τον θεσμό της δουλείας και τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία.

Ο συγκερασμός της αρχαίας ελληνικής παιδείας και της χριστιανικής πίστης θα δώσει όλα τα εργαλεία για τη δημιουργία μιας νέας θεώρησης του κοινωνικού γίνεσθαι, που διαβάζοντας την μέσα από τις γραφές των Τριών Ιεραρχών νομίζει κανείς ότι οι Τρεις Άγιοι ταξίδεψαν στο μέλλον και διάβασαν τις σκέψεις μεγάλων σύγχρονων φιλοσόφων του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα.

Γίνονται ριζοσπαστικοί γιατί δεν φοβούνται, ούτε συμβιβάζονται, αλλά συγκρούονται με κάθε μορφή εξουσίας που δημιουργεί αδικίες και ανισότητες, και μας διδάσκουν, όπως οι μεταμοντέρνοι φιλόσοφοι, ότι ο φόβος αφαιρεί από τον άνθρωπο την ελευθερία.

Χαρίζουν τις περιουσίες τους και τα αξιώματα τους για να απελευθερωθούν απ' τις δεσμεύσεις. Γίνονται γιατροί χωρίς σύνορα, φτιάχνουν κοινωνικά ξενοδοχεία για τους άστεγους και προσφέρουν συσσίτια σε χιλιάδες άπορους. Δημιουργούν ένα κράτος πρόνοιας για τους ανίσχυρους, που προηγούμενό του δεν είχε επιχειρηθεί, και δείχνουν το δρόμο για τη δημιουργία ενός κοινωνικού κράτους.

Προδιαγράφουν την εξέλιξη του φεμινιστικού κινήματος, απαιτώντας από τους νομοθέτες εκείνης της εποχής να αλλάξουν τους νόμους που ευνοούσαν τους άνδρες και δημιουργούσαν ανισότητες αταίριαστες με τη χριστιανική ηθική.

Σαν ηγέτες κοινωνικών κινήματων αντιστέκονται σε οτιδήποτε δημιουργεί αδικίες και βάζει εμπόδια στην κοινωνική ενσωμάτωση.

Η φράση, «δεν μπορεί να γίνει κάποιος πλούσιος χωρίς να αδικήσει» ειπώθηκε πρώτα από τον Χρυσόστομο, δημιουργώντας τα θεμέλια για τις οικονομικές θεωρίες του 19^{ου} αιώνα.

«Επειδή είμαστε άνθρωποι, δεν μπορούμε να περιφρονούμε τους ανθρώπους» είπε ο Βασίλειος σαν πρώιμος ανθρωπιστής.

Δεν σταμάτησαν όμως εκεί. Για τους Τρεις Ιεράρχες δεν έφτανε μόνο η προσευχή και η πίστη. Πίστευαν, ότι το όχημα με το οποίο οι άνθρωποι εκείνης της εποχής θα οδηγούνταν σε μια ενάρετη χριστιανική ζωή ήταν η παιδεία. Τα επόμενα χρόνια δημιουργούν μια νέα Παιδαγωγική.

Ο Χρυσόστομος τον 4 αιώνα μ.Χ. μας περιγράφει τον παιδαγωγό που θα εμπνευστούν μετά από 1500 χρόνια οι σύγχρονοι παιδαγωγοί. Ο δάσκαλος πρέπει να εμπνέει τους μαθητές του, να δημιουργεί ένα δημοκρατικό περιβάλλον, να σέβεται τη γνώμη των μαθητών του και να γνωρίζει ότι «η επιείκεια είναι πιο δυνατή από τη βία». Η παιδεία πρέπει να στηρίζεται στην ελευθερία και στο σεβασμό του ανθρώπινου προσώπου. Οι

παραπάνω παιδαγωγικές αρχές θα αποτελέσουν τις βάσεις πολλών επιστημών της εκπαίδευσης.

Επανερχόμενοι λοιπόν στο αρχικό ερώτημα, γιατί επιλέχτηκαν οι Τρεις Ιεράρχες ως προστάτες της Ελληνικής Παιδείας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο συγκερασμός του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού με την χριστιανική πίστη, η διαμόρφωση μιας νέας Παιδαγωγικής και η αφοσίωση τους στην κοινωνική δικαιοσύνη και την ανθρωπιστική δράση ήταν τα καλύτερα διαπιστευτήρια για αυτή την επιλογή.

Ωστόσο, αφορμή για την καθιέρωση του συνεορτασμού των τριών Αγίων την 30^η Ιανουαρίου υπήρξε μια διαμάχη μεταξύ των χριστιανών 800 χρόνια μετά τον βίο των Αγίων. Μια ιστορία που θα μας θυμίσει κάποια από τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου Έλληνα. Εκείνη την εποχή, το 1200 μ.Χ., οι μορφωμένοι άνδρες της Κωνσταντινούπολης διαφωνούσαν για το ποιος από τους Τρεις Ιεράρχες ήταν ο πιο σπουδαίος, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν τρεις αντιμαχόμενες παρατάξεις: των «Ιωαννιτών», των «Βασιλειτών» και των «Γρηγορειτών». Η διένεξη πήρε άσχημες διαστάσεις για τους χριστιανούς και μπροστά στον κίνδυνο συγκρούσεων ο Μητροπολίτης Ιωάννης Μαυρόπουλος συμφιλίωσε τις τρεις παρατάξεις προτείνοντας τον συνεορτασμό των Τριών Αγίων.

Τελειώνοντας θα ήθελα να αναφερθώ στις διαστάσεις της ζωής των Αγίων που θα μπορούσαν να είναι οδηγοί στην προσπάθειά επαναπροσδιορισμού των αξιών στη ζωή μας.

Ο συνεχής αγώνας για την επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης

Η συνεχής επαφή με τις ρίζες μας και την ιστορία μας για να μην χάσουμε τον πολιτισμικό προσανατολισμό μας.

Η ανθρωπιστική συνεισφορά και αλληλεγγύη σε κάθε άνθρωπο που βρίσκεται σε ανάγκη.

Στόχος της παιδείας να είναι η ελευθερία

Και τέλος, εμείς οι δάσκαλοι, όπως έκαναν σε όλο το βίο τους οι Άγιοι, να μη μένουμε στα λόγια, αλλά πρώτοι εμείς να γινόμαστε παραδείγματα ενάρετου βίου και συμπεριφοράς.